

Årsrapport 2017

Hospice Lovisenberg

– Senter for Lindring og Livshjelp,

Lovisenberg Diakonale Sykehus

Innhold

1. Innledning	s. 2
2. Om oss	s. 2
3. Organisering og personal	s. 3
Organisering	
Personal	
4. Livshjelpsenteret	s. 4
Lindrende poliklinikk	
Lindrende dagbehandling	
Kurs for pårørende og etterlatte	
Lindrende team	
Frivilligarbeid og våketjeneste	
5. Lindrende døgnenhet	s. 6
Kriterier for innleggelse	
Behandlingsforløp	
Tilbudet	
Barnekoordinator og barneansvarlig	
6. Kompetanseenheten	s. 8
Konferanser	
Publiseringer	
Forskningsprosjekter	
Posterpresentasjon	
Annet	
Tverrfaglig Tenke Tank	
Hospice Lovisenbergdagen	
Fagdager for ansatte	
Faglunsj	
Hospitanter og studenter	
Videre – og etterutdanning	
7. Annet	s. 10
Internasjonalt samarbeid	
Nordisk hospicesamarbeid	
Sistehjelpskurs	
Media	
8. Avslutning	s. 12
9. Statistikk	s. 13

1. Innledning

Årsrapporten 2017 inneholder hovedtrekkene av årets aktivitet ved Hospice Lovisenberg - Senter for Lindring og Livshjelp.

Vi har hatt god aktivitet og ingen store endringer dette året. Virksomheten er preget av konsolidering av god praksis. Hospice Lovisenberg var i 2017 hovedarrangør av den 7. Nordiske Hospicekonferansen med tittelen «Hvor går grensen?». I spenningsfeltet mellom over – og underbehandling, som preger mange deler av helsevesenet i dag, er Hospice Lovisenberg en viktig stemme.

2. Om oss

Hospice Lovisenberg gir lindrende behandling, pleie og omsorg til kronisk syke kreftpasienter, pasienter med en annen alvorlig, kronisk lidelse og døende. Arbeidet tar utgangspunkt i den enkeltes behov og forsøker å gjøre livet så rikt og meningsfylt som mulig til tross for alvorlig sykdom. Alt vårt arbeid er fundamentert på hospicefilosofien, en helhetlig omsorgstanke rundt pasient og pårørende for å avhjelpe behov og problemer av fysisk, psykisk, sosial og åndelig/eksistensiell karakter.

Hospice Lovisenberg tilbyr:

- Helhetlig tilnærming med fokus på livskvalitet, mennesket bak sykdommen og åpenhet rundt døden
- Avansert medisinsk palliasjon
- Tverrfaglig samhandling og behandling
- Systematisk ivaretagelse av pårørende og etterlatte
- Kontinuitet - en rød tråd gjennom hele sykdomsforløpet

Hospice Lovisenberg er et senter for lindrende behandling (palliasjon) i Spesialisthelsetjenesten med regional funksjon, og er utdanningssted for kompetanseområde palliativ medisin. Vi har frivillighetstjeneste og våketjeneste.

Våre mål:

- Med grunnlag i hospicefilosofien, arbeide for å utvikle kunnskap og erfaringer om behandling, pleie og omsorg av alvorlig syke og døende, slik at Hospice Lovisenberg er et ressurscenter for helsepersonell
- Være en spesialavdeling på regionsnivå for pasienter med langtkommen alvorlig sykdom og kort forventet levetid
- Gi helhetlig omsorg i et tverrfaglig miljø
- Gi optimal symptomlindring, arbeide symptomforebyggende, samt gi annen støtte, hjelp og veiledning til pasienter og pårørende
- Tilrettelegge, i samarbeid med forskjellige samarbeidspartnere, for at pasienten skal kunne være hjemme så lenge som ønskelig
- Være ledende på vårt nivå i kompetanseutvikling og kompetanseformidling innen lindrende behandling i Norge

3. Organisering og personal

Organisering

Hospice Lovisenberg er en avdeling i Medisinsk klinikk ved Lovisenberg Diakonale Sykehus. Seksjonsleder rapporterer til klinikkjef og deltar sammen med avdelingsoverlegen i klinikkens ledergruppe.

Hospice Lovisenberg – Senter for Lindring og Livshjelp har følgende enheter:

- Livshjelpsentret
- Lindrende døgnet
- Kompetansenheten

Organisatorisk har Hospice Lovisenberg en ledergruppe bestående av seksjonsleder, avdelingssykepleier på Livshjelpsentret, avdelingssykepleier på Lindrende døgnet og avdelingsoverlege.

Personal

Hospice Lovisenberg har 39.2 stillinger fordelt på følgende profesjoner: Lege, sykepleier, fysioterapeut, ergoterapeut, klinisk ernæringsfysiolog, prest, sosionom, kokk og konsulent. I tillegg har vi kjøkkenassistenter og frivillige. To av de ansatte innehar funksjonen som barnekoordinatorer i Medisinsk klinikk.

Avdelingssykepleier på Døgneten hadde permisjon første halvdel av 2017, og ledende spesialsykepleier var konstituert i stillingen.

I 2017 innførte Lindrende døgneten kalenderplan. Dette er en helårsturnus hvor personale i stor grad kan komme med ønsker. Evalueringen så langt er udelt positiv, og personale opplever en større grad av medbestemmelse over egen arbeidstid. Sykefraværet har gått betraktelig ned sammenlignet med 2016.

Personalet har gjennom året hatt følgende tilbud:

- Proessorientert erfaringslæring vår og høst
- Veiledningsgrupper vår og høst
- Veiledning og debrifing ad hoc på Døgneten
- Refleksjon 30 minutter x 1 pr. uke og 30 minutter x 2 annen hver uke på Døgneten
- Mindfulness x 1 pr. uke på Døgneten
- Åpen invitasjon til summing på Livshjelpsentret x 1 pr. uke
- Refleksjon 15 minutter annen hver uke på Livshjelpsentret
- Hvilepuls i kapellet x 1 pr. uke, 15 minutter, ledes av prest. De som er døde siste uke nevnes med navn, lys tenes, det er ord til ettertanke, musikk og tid for refleksjon
- Mer fagspesifikke tilbud kommer i tillegg, se pkt. 6
- Ulike sosiale tilbud

4. Livshjelpsenteret

Målsettingen for Livshjelpsenteret er å nå pasienter tidlig i behandlingsforløpet med kartlegging av palliative behov og iverksetting av aktuelle tiltak. Livshjelpsenteret ønsker å hjelpe pasientene til å leve best mulig med sin sykdom, og bidra til å trygge hjemmesituasjon i samarbeid med den kommunale helse- og omsorgstjenesten og Fransiskushjelpen. I tillegg har Livshjelpsenteret ulike tilbud til støtte og hjelp for pårørende og etterlatte.

For Hospice Lovisenberg er det viktig at lindrende behandling og kompetanseformidling går hånd i hånd. Livshjelpsenteret har derfor to fokusområder: Pasientbehandling og kompetanseformidling. Livshjelpsenteret tar i hovedsak imot kreftpasienter.

Kriterier for opphold:

- Uhelbredelig alvorlig sykdom
- Behov for avansert smerte og symptomlindring
- Psykososial og åndelig/eksistensiell problematikk
- Behov for spesialisert lindrende behandling over tid

Pasientbehandling:

Lindrende poliklinikk

Poliklinikken gir tverrfaglig vurdering og oppfølging til pasienter og pårørende hovedsakelig i Lovisenberg sektor, og henviser til andre tilbud ved Livshjelpsenteret og ved Lindrende døgnerhet etter behov.

Lindrende dagbehandling

Et tilbud til hjemmeboende pasienter i Oslo og omegn.

Det tilbys i utgangspunktet 3 måneders opphold med oppmøte en dag i uken, hvor fokus legges på livsmestring gjennom undervisning, fysisk aktivitet og samtalegrupper, samt individuell oppfølging. For pasienter med pågående lindrende behov hvor 3 måneder ikke er tilstrekkelig til å gi adekvat hjelp, kan oppholdet forlenges. Dagpasienter kan tilbys ukesopphold på Lindrende døgnerhet for optimalisering av smerte- og symptomlindring.

Kurs for pårørende og etterlatte

Livshjelpsenteret tilbyr kurs til pårørende og etterlatte i Oslo og omegn. Kursene tilbys fortrinnsvis til pårørende og etterlatte av kreftpasienter. Ved å formidle kunnskap, dele erfaringer og skape et møtested for mennesker i en krevende livssituasjon ønsker vi at pårørende og etterlatte skal oppleve trygghet og livsmestring. Metodene som benyttes er en kombinasjon av individuell tilnærming og undervisning i gruppe, med dialoggrupper i etterkant. Det tilbys også individuell samtale etter behov i løpet av kursene.

Følgende kurs er avholdt dette året:

- Pårørendekurs x 3
- Etterlattekurs x 4
- Mindfulnesskurs x 1

Kompetanseformidling:

Lindrende team

Gir veiledning og råd til helsepersonell ved sykehuset, i hjemmetjenesten og ved sykehjem i

Lovisenberg sektor. Funksjonen er rådgivende og konsultativ, og har til hensikt å styrke den generelle kompetansen innen lindrende behandling. Helsepersonell kan kontakte Lindrende team på telefon mandag – fredag mellom kl. 08.00 - 15.00. Lindrende team arrangerer fagdager for helsepersonell på sykehuset og i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det ble i 2017 arrangert 1 fagdag for hjemmetjenesten og 1 fagdag for sykehjem.

Arbeidet med kompetanseoverføring er satt i system og forankret i den stedlige ledelsen. Metodene som benyttes er regelmessig visitt av lege og sykepleier, deltagelse på previsitt, Bedside Teaching, veiledning, undervisning, hospitering, kurs/fagdager, dialogmøter med sykehjemsleger og vakttelefon på hverdager.

Lindrende team – LDS

Gir veiledning og råd innen lindrende behandling til personalet på de medisinske postene, og introduserer pasienter og pårørende for de ulike tilbudene ved Livshjelpsenteret. Lindrende team gir undervisning i aktuelle tema, både "bedside" og i større grupper. Teamet bistår i opplæring og igangsetting av for eksempel smertepumper, og tilbyr oppfølging ved behov. Refleksjon og veiledning i grupper tilbys regelmessig til flere avdelinger på sykehuset.

Teamet samarbeider tett med sykepleiere og leger i Medisinsk klinikk for å bidra til at den palliative pasient og de pårørende blir helhetlig ivaretatt ved innleggelse på LDS. Alle pasienter som søkes fra sykehuset til Lindrende døgnerhet vurderes av teamet.

Lindrende team – hjemmetjenesten

Bistår rådgivende og konsultativt hjemmetjenesten til den palliative pasient og de pårørende. Lindrende team har et tett samarbeid med kreftkoordinatorerne i Lovisenberg sektor, og det tilbys hjemmebesøk sammen med kreftkoordinator eller hjemmetjenesten til komplekse pasienter. Det tilbys undervisning, opplæring og veiledning av personalet i hjemmetjenesten i samarbeid med kreftkoordinator. Pasienter utskrevet fra sykehuset får informasjon om de ulike tilbudene ved Livshjelpsenteret, inkludert poliklinisk oppfølging.

Lindrende team – sykehjem

Gir veiledning og råd i lindrende behandling, pleie og omsorg til personalet på sykehjem. Bedside Teaching, undervisning, refleksjon og veiledning har vært gitt til 11 sykehjem i Lovisenberg sektor, samt til Hospice/lindrende enhet ved Solvang Helsehus. Lindrende team har prioritert Lilleborg helsehus og Hospice/lindrende enhet med regelmessige sykepleier- og legevisitt. Det arrangeres faste dialogmøter med sykehjemsleger hver 3.måned.

Teamet bidrar til at unødig innleggelse/reinnleggelse fra sykehjem til sykehuset kan unngås og bistår personalet på sykehjem i Lovisenberg sektor med oppfølging av pasienter som skrives ut fra sykehuset og Hospice Lindrende døgnerhet til sykehjem.

Frivillig arbeid og våketjeneste

Frivillighetstjenesten er godt etablert, og vi har pr. i dag en stabil gruppe på 17 dyktige frivillige som hver dag utgjør en forskjell for pasienter, pårørende og ansatte.

For å videreutvikle tilbudet ble våketjenesten etablert våren 2016.

Opprettelsen av våketjenesten kom som et ønske om å bidra til nærvær og tilstedeværelse hos pasienter som ikke ønsker å dø alene eller når det er pårørende som ikke ønsker å være alene med den døende pasienten. Våketjenesten kan også benyttes om det er behov for

tilstedeværelse hos urolige pasienter som ikke er terminale. 5 frivillige er tilknyttet våketjenesten, disse har deltatt på Sistehjelpskurs (se s.12) og har i tillegg fått opplæring i aktuelle tema relatert til tilstedeværelse hos terminale pasienter.

Etter halvannet års erfaring med våketjeneste viser det seg at våketjenesten har blitt et viktig tilbud til pasienter og pårørende. Det som har overrasket, er at i de fleste oppdragene har våketjenesten blitt tilkalt for å være hos urolige, engstelige pasienter og pasienter med stor fallrisiko. Våker har unntaksvis vært tilstede ved dødsfall.

Oppfølgingen av våketjenesten er satt i system, både individuelt og i refleksjonsgruppe. Vi erfarer at dette er god ivaretagelse av den enkelte våker og har betydning for videre utvikling av tjenesten.

5. Lindrende døgnetenhet

Lindrende døgnetenhet er et tilbud til pasienter med langtkommen kreftsykdom og behov for avansert lindrende behandling, pleie og omsorg. Døgnetenheten har 12 enerom og er primært et tilbud til pasienter i helseregion SørØst.

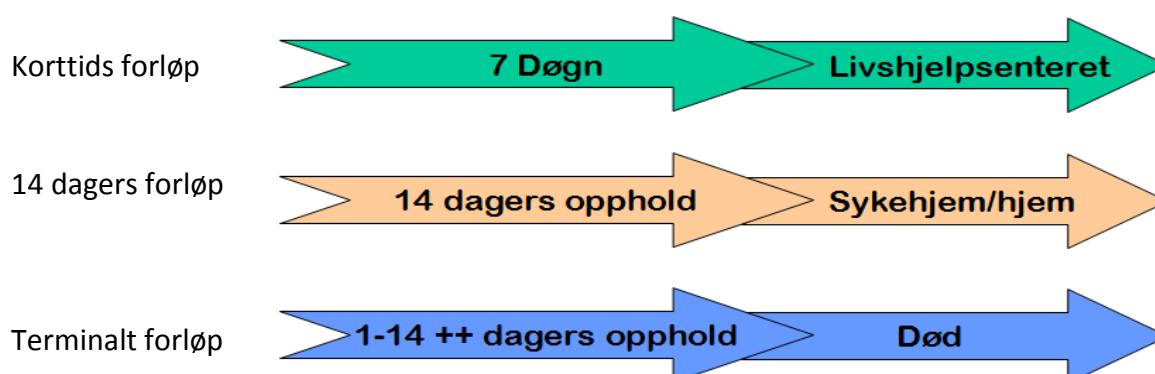
Kriterier for innleggelse

- Uhelbredelig kreftsykdom
- Behov for avansert smerte og symptomlindring
- Psykososial og åndelig/eksistensiell problematikk

Vi tilstreber å se pasientens og pårørendes totale situasjon når søknader vurderes, og pasienter med kompleks og sammensatt problematikk prioriteres. Alle pasienter får i utgangspunktet et tidsavgrenset opphold. Eventuelt behov for forlengelse av oppholdet blir vurdert individuelt. Inntaksteamet består av overlege, avdelingssykepleier eller ledende sykepleier. Det er inntaksmøte ved ledig plass. Pasientene henvises fra spesialisthelsetjenesten, den kommunale helse- og omsorgstjenesten og Fransiskushjelpen. Legeopplysninger må foreligge.

Behandlingsforløp

Vi har tre ulike behandlingsforløp:

Livshjelpsenteret disponerer en seng til ukesopphold for pasienter som trenger et kortere

opphold for optimalisering av smerte- og symptomlindring.

Alle andre pasienter får i utgangspunktet et tidsavgrenset opphold på 14 dager. Pasienter som er godt lindret og stabile i sin sykdom reiser enten hjem eller til sykehjem. Når pasienter utskrives hjem, er målet å legge grunnlaget for at dette skal oppleves trygt, både for pasient og pårørende. Vi har alltid nettverksmøte i forkant av utskrivning, og har et godt samarbeid med hjemmetjenesten, kreftkoordinatorerne og Fransiskushjelpen. Pasienter vi ikke har klart å lindre eller som vi antar har kort forventet levetid blir i enheten til de dør. Vi har gjennomsnittlig liggetid på ca. 14 dager, det gir oss muligheten for en helhetlig tilnærming.

Tilbudet

Tilbud til pasienter

Pasientene har ofte komplekse og sammensatte problemstillinger. For oss er det viktig å kartlegge hva hver enkelt pasient og pårørende trenger, og benytte ressursene i det tverrfaglige teamet for å imøtekomme behovene så godt det lar seg gjøre. Mange av pasientene avslutter livet sitt på Døgnerheten. Vår oppgave er, gjennom god helhetlig lindring, å bidra til at de siste dagene blir best mulig både for pasienten og familien rundt.

Tilbud til pårørende

Ivaretagelse av pårørende og etterlatte er en del av helhetstenkningen. Vi er opptatt av hvilke behov de pårørende har, og tilbyr samtaler for å kartlegge dette. Barn og unge har også krav på informasjon og ivaretagelse. Vi ønsker de skal føle seg velkomne og trygge i våre omgivelser. Det investeres mye tid i pårørendesamtaler, familiesamtaler og oppfølging av barn som pårørende både i forkant av, under og etter dødsfall. Den døde ligger på rommet i inntil ett døgn etter at døden er inntruffet, og de pårørende bruker denne tiden til å ta farvel.

Hver torsdag er det åpent tilbud om "Pårørendekaffe" fra kl.12.00- 13.00. Treffet ledes av ergoterapeut, avdelingssykepleier eller ledende sykepleier. Tilbudet gir pårørende til inneliggende pasienter mulighet for å treffe andre pårørende i en tilsvarende situasjon, dele erfaringer og selv bli sett og møtt. I år er det ikke så mange pårørende som har benyttet seg av tilbudet, så det skal vurderes hvorvidt det videreføres i 2018.

Tilbud til etterlatte

De nærmeste etterlatte inviteres til samtale med primærsykepleier 4-6 uker etter dødsfall. De inviteres også til etterlattegruppe som holdes hver første onsdag i måneden, bortsett fra juli og august. Gruppene ledes av sykepleiere. Det er åpne og uformelle grupper, men følger et mønster hvor deltakerne ønskes velkommen, de forteller hvem de har mistet og deretter er ordet fritt. Et tema som går igjen er at det er fint å høre hvordan andre har det. Mange har følt seg ensomme i sorgen, og finner trøst i at andre har noen av de samme opplevelsene.

I tillegg inviteres det til etterlattekurs i regi av Livshjelpsenteret (se side 4).

To ansatte fra Hospice Lovisenberg deltar i tilbudet «sorggrupper for barn» i regi av OUS.

Barnekoordinatorer Medisinsk klinikk og barneansvarlige Hospice Lovisenberg

Målsettingen med arbeidet som barnekoordinatorer er å sørge for at barn som pårørende i Medisinsk klinikk får oppfølging etter Lov om helsepersonell § 10a og Lov om Spesialisthelsetjenesten § 3-7a. Hospice Lovisenberg har 2 barneansvarlige som rapporterer til seksjonsleder. De er også koordinatorer for de 8 barneansvarlige i Medisinsk klinikk. To ulike personer har vært barnekoordinatorer første og siste halvår av 2017.

Det har siste halvår av 2017 blitt brukt mindre tid på arbeidet, grunnet at en av koordinatorene har vært konstituert i en annen stilling og det har vært vanskelig å prioritere tid til koordinatarbeidet.

Det har vært arrangert fire møter av en times varighet for barneansvarlige på de medisinske postene. Temaene som er tatt opp er aktuelle problemstillinger og case. Det informeres om arbeidet som gjøres i koordinatorkooperasjonen BarnsBeste. Nye barneansvarlige får materiell og undervisning i arbeidet. Interne rutiner for kartlegging og oppfølging av barna diskuteres. De barneansvarlige har fått besøk på sine poster og avdelingslederne har blitt hilst på. Det har vært 4 samarbeidsmøter med de to andre koordinatorene på LDS fra Psykiatrisk klinikk, i tillegg samarbeidsmøter med fagdirektøren på sykehuset, seksjonsleder og fagsykepleier på Hospice Lovisenberg.

Det jobbes kontinuerlig med å holde veiledende behandlingsplan og prosedyrer oppdatert etter mal fra nasjonalt kunnskapssenter. I juni ble det lovpålagt at søsken som pårørende også skal kartlegges og følges opp. Dette er ikke implementert i sykehusets systemer og må jobbes videre med i 2018.

Barnekoordinatorene deltar i koordinatorkooperasjonen til BarnsBeste.

Undervisning:

- Halvdagsseminar for alle barnekoordinatorene på LDS – tema kommunikasjon
- Faglunsj på Hospice Lovisenberg x 2
- Undervisning på frivillighetstreff x 1

Det har vært informert om arbeidet og videre samarbeid på enhetsledermøtet i Medisinsk klinikk. En av koordinatorene deltok på to dagers seminar i regi av BarnsBeste.

Begge koordinatorene representerte LDS på The 2nd International Young Carers Conference i Malmø; «Every child has the Right to».

6. Kompetanseenheten

All intern- og ekstern fagutvikling er samlet her, også det som organiseres av ledende sykepleier på Lindrende døgnenhet og andre ansatte. Kompetanseenheten (KE) har i 2017 vært bemannet med 2 sykepleiere i henholdsvis 20 % og 60 % stilling.

Kompetanseenheten har som oppgave å arbeide med kompetanseutvikling, intern fagutvikling, forskning, utarbeidelse og oppdatering av inter- og intranettsidene og ledelse av Tverrfaglig Tenke Tank. I 2017 har ressurser fra Kompetanseenheten også blitt brukt i det Nordiske Hospicenettverket, som avholdt Den 7. Nordiske Hospicekonferansen 20. - 22. september, både i form av å sitte i arbeidsgruppen og med oppgaver knyttet til gjennomføring av konferansen.

Konferanser

- Regional samling for palliative sentra/team Helse Sør-Øst, Gardermoen, januar
- EAPC i Madrid, mai
- Den 7. Nordiske Hospicekonferansen, Oslo, arrangør, september
- Dagsseminar, LDS, forskningsgruppen

Publiseringer

I samarbeid med avdelingssykepleier på Livshjelpsentret fikk KE publisert to artikler i nordisk tidsskrift for palliativ medisin, Omsorg nr. 4-2017: «Frivillig arbeid på et hospice i spesialisthelsetjenesten» og «Våk med meg».

Forskningsprosjekter

1. "Munnstellbehandling til pasienter med ubehag i munnen - En sammenligning av fysiologisk saltvann og salvierte sin effekt på munnhelsen til alvorlig syke og døende pasienter». Studien ble utført i samarbeid med Institutt for klinisk odontologi, UiO, og hadde totalt 88 deltagere. Det var en randomisert kontrollert blindet studie. Innsamling av data ble avsluttet september 2016. Prosjektgruppen har avtalt videre arbeid. En artikkel skal publiseres i 2017/18.
2. Internt kvalitetsprosjekt ved Hospice Lovisenberg – en retrospektiv journalgjennomgang av livets siste dager. I 2017 begynte KE registrering av behandlingsintensitet hos pasienter som døde ved Hospice. Parallelt gjøres en kartlegging av ESAS-registreringer før og etter innføring av ESAS-r versjonen. Prosjektbeskrivelse og kartleggings skjema er godkjent av personvernombudet og forskningsavdelingen ved LDS.

Posterpresentasjon

- Posterpresentasjon av munnstellprosjektet på EAPC – konferansen i Madrid i mai

Annet

- Møte med Lovisenberg Diakonale Høgskole for å vurdere samarbeidsmåter
- KE er representert i forskergruppen på LDS for Symptomer og helse relatert livskvalitet, ledet av Christine Borge. Gruppe møter x 1 per måned

Tverrfaglig Tenke Tank (TTT)

TTT består av en representant for hver faggruppe, en fra ledergruppen, ledende sykepleier og Kompetanseenheden. Mandatet for gruppen er å bidra til at ansatte er oppdatert innen fagfeltet lindrende behandling, pleie og omsorg, delta i videreutviklingen av fagfeltet, bidra til at hospicetradisjonen blir ivaretatt og fornyet, videreutvikle tverrfaglig samarbeid innad og revidere og utvikle fagplaner. I 2017 ble det gjennomført totalt 4 møter. Planlegging av fagdager og utarbeidelse av fagplaner har vært hovedansvarlig på samlingene.

Hospice Lovisenbergdagen

Den 14. oktober markerte vi den internasjonale hospicedagen med en halvdagskonferanse. Invitasjonen gikk til sykehuset og bydelene, og det var ca. 70 deltagere tilstede. Konferansen ble holdt i auditoriet på LDS. Hovedtema for den internasjonale dagen var «**Don't leave those suffering behind**». Nytt av året var at vi inviterte foredragsholdere fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Fagdager for ansatte

Det ble arrangert følgende fagdager á 3 timer i 2017:

- **Sorg – hvordan følger vi opp pårørende og etterlatte ved Hospice Lovisenberg?** Ved ulike faggrupper på Hospice Lovisenberg

- **Delir og kognitiv svikt** ved Marc Ahmed
- **Kvalitet i palliativ omsorg** ved Tuva Sandsdalen
- **Pasientfilm** presentert av Janicke Bjercke, **Kosttilskudd og interaksjoner** ved Vinjar Fønnebø og **«Mat og jul»** med Kristine Nordkvelle

Faglunsj

Faglunsj arrangeres hver onsdag fra kl. 11.30 – 12.30. Det har vært godt fremmøte, og hvert tema har stort sett vært presentert to ganger for å nå flest mulig.

Temaene i 2017 har vært: Smertelindring, velferdsteknologi, eutanasi (refleksjon), stelletts betydning, barn som pårørende, smittevern, etterlattesamtalen, ESAS registrering, frivillighetsarbeid, våketjenesten, «total pain», taushetsplikt og hospicefilosofi. Vi har hatt besøk av en tidligere pårørende som ønsket å gi oss noe tilbake: «Det er godt å le».

Hospitanter og studenter

Vi tok imot 30 hospitanter og 10 studenter i 2017. Hospiteringstiden varierte fra 2-3 dager til en uke. De fleste av hospitantene kom fra Oslo og Akershus, men vi også fra Krødsherad, Øksnes, Hamarøy, Stavanger og Nordkapp.

3 studenter fra Diakonova og 3 fra HiOA, samtlige fra videreutdanning i sykepleie til pasienter med kreftsykdom. Studentene var hos oss i 5-6 uker og hadde praksis både på Døgnerheten og Livshjelpsentret. 2 masterstudenter i Helse- og sosialfag, med spesialitet innen palliasjon, fra Høyskolen i Molde. Vi tok også imot 2 bachelorstudenter fra Diakonova. Dette for å avhjelpe en av de medisinske postene på sykehuset. Studentene hadde praksis på Hospice Lovisenberg i 9 uker.

Videre- og etterutdanning

- Spesialsykepleier Bente Baklund: Videreutdanning i veiledning og coaching ved HiOA. Avsluttet våren 2017
- Spesialsykepleier Lise Strand: Videreutdanning i veiledning og coaching ved HiOA. Oppstart høsten 2017
- Sykepleier Adina Ekeli Berg: Videreutdanning i kreftsykepleie ved Diakonova. Oppstart høsten 2017
- Sykepleier Lotta Lovén: Videreutdanning i kreftsykepleie ved Diakonova. Oppstart høsten 2017

7. Annet

Internasjonalt samarbeid

Kompetanseoverføring Estland

Som en del av Lovisenberg Diakonale Sykehus sitt internasjonale engasjement har Hospice Lovisenberg gjennom mange år samarbeidet med Diakonova om kompetanseoverføring til hospiceavdelingen ved Diakoniiia Haiglaa i Tallin, og til sykehuset og hjemmetjenesten i Narva, begge Estland.

Våren 2017 hospiterte to leger fra Narva og en sosionom og en prest fra Tallinn en uke hver på Hospice Lovisenberg. Dette var siste gang vi hadde hospitanter fra Tallin.

Avdelingsoverlege og avdelingssykepleier ved Livshjelpsentert deltok i oktober med foredrag på den 7. Hospicekonferansen i Narva, samt deltok i faglige diskusjoner på sykehuset.

Prosjektet er inne i sin siste periode, samarbeidet med Tallinn ble avrundet i 2017, mens samarbeidet med Narva fortsetter ut 2018. Det er gledelig å se hvordan våre samarbeidspartnere i Estland implementerer kunnskapen og kompetansen i sitt daglige arbeide, og hvordan arbeidet har ført til ringer i vann.

Palliasjonsprosjekt Malawi

Palliasjonsprosjektet i Nkhoma, Malawi er inne i sitt 2. år. Prosjektet er et samarbeid mellom Haraldsplass Diakonale Sykehus (HDS) i Bergen (prosjekteier), Hospice Lovisenberg/Lovisenberg Diakonale Sykehus (LDS) og Nkhoma Mission Hospital (NMH) i Malawi. Hensikten med prosjektet er å bidra til å bygge grunnleggende kompetanse i palliasjon ved NMH og tilhørende helsesentre.

Som et ledd i prosjektet besøkte 6 personer fra palliativt team i Malawi Norge i mars. Første uken var alle samlet på Hospice Lovisenberg og hadde felles undervisning og møter. De to neste ukene hospiterte 3 på HDS og 3 ved Hospice Lovisenberg. De tre som var hos oss, en lege og to sykepleiere, ble tildelt mentorer og fulgte disse gjennom oppholdet. I tillegg til det faglige ble det arrangert diverse sosiale aktiviteter med alt fra aking og sightseeing til «get together» hvor de delte med oss fra sin hverdag ved NMH.

Prosjektleder, to sykepleiere fra HDS og en lege fra Hospice Lovisenberg var på et to ukers besøk i Nkhoma i november. Det ble arrangert et kurs for frivillige og et kurs for religiøse ledere, samt at teamet deltok i direkte pasientbehandling både på sykehuset og ambulant.

Mentorordningen (mentor fra Hospice Lovisenberg og adept fra NMH), hvor tanken er at de to skal ha regelmessig kontakt for å drøfte ulike faglige utfordringer, har vist seg å være vanskelig å få til i praksis da våre samarbeidspartnere i Nkhoma ikke er vant til å bruke refleksjon og drøfting av case for læring. Et par av adeptene er skiftet ut, og vi har besluttet å prøve ut ordningen litt til da det fra Nkhoma sin side er et sterkt ønske om å få dette til.

I tillegg til selve prosjektet ønsker vi å bidra med medisinsk utstyr, barneklær, kuvøsesett til nyfødte og penger til workshop for frivillige med mer. Penger fra loddsalget under sykehusets julemesse 2016 gikk til workshop for frivillige, og midler samlet inn under bl.a. utlodning i desember vil gå til sosialkassen ved NMH.

Nordisk hospicesamarbeid

Seksjonsleder sitter i Nordisk Hospicenettverk bestående av diakonale hospice i Sverige, Danmark og Norge, samt representant fra Diakonhjemmets sykehus i Oslo.

Gruppen har som mål å:

- Fokusere på hospicearbeidet som et viktig tilbud innen palliasjon
- Videreformidle og videreføre hospice kunnskap og erfaringer
- Styrke det nordiske nettverket
- Arrangere Nordisk Hospicekonferanse hvert 3.år

Den 7. Nordiske Hospicekonferansen ble arrangert i Oslo 20.-22.september 2017 med tema: «Hvor går grensen? Hvordan leve når døden nærmer seg – hva tilbyr vi og hva tillater vi?». 160 personer fra de tre nordiske land deltok på konferansen som fant sted i Gamle Logen i Oslo. Hospice Lovisenberg hadde hovedansvar for selve konferansen, mens Diakonhjemmets Sykehus hadde hovedansvar for festmiddagen.

Arbeidsgruppen i Nordisk Hospicenettverk har besluttet å avvikle samarbeidet, og konferansen i Oslo blir dermed den siste Nordiske Hospicekonferansen.

Sistehjelpskurs

Norsk palliativ forening (NPF) har i samarbeid med den danske Foreningen for Palliativ Indsats og tyske eksperter utarbeidet et internasjonalt Sistehjelpskurs – et kurs for folk flest. Kurset omfatter 4 undervisningstimer med følgende emner:

1. Døden er en del av livet
2. Ønsker og rammer for livets slutt
3. Å lindre plagsomme kroppslige og psykiske symptomer
4. Å ta farvel

I 2017 har instruktører fra Hospice Lovisenberg arrangert to kurs.

Media

- TV2 Typisk Deg med Petter Schjerven om forandringer og ting som tar slutt. Avdelingsoverlege Are Normann ble intervjuet, samt noen av pasientene ved Livshjelpsenteret
- Tidsskriftet Sykepleien 01.06.17. Intervju med spesialsykepleierne Lise Strand og Anne Blaafladt med tittelen: «Lærer bort lindring av eksistensiell smerte»
- Agenda 3:16 nr.11/2017: Spesialsykepleier Mette Storheill intervjues under overskriften «Mirakler kan skje i møter mellom mennesker»

8. Avslutning

Like før årsskiftet ble NOU 2017:16 «På liv og død» overlevert til helseminister Bent Høie. Våren 2018 skal denne ut på høring, og vi håper at arbeidet som er nedlagt etter hvert vil resultere i en stortingsmelding, noe som kan bety en positiv forskjell for palliasjon i Norge. Uavhengig av hvordan politikerne vil bruke NOUen, er tidlig integrasjon av palliasjon, inkludering av andre diagnosegrupper enn kreft og en økt satsning på bygging av kompetanse i den kommunale helse- og omsorgstjenesten utfordringer vi ønsker å jobbe videre med i tiden fremover. Vi går et spennende år i møte.

For ledergruppen
Joran Slaaen
Seksjonsleder

9. Statistikk

Lindrende dagbehandling

- Oversikt: 2017

Antall besøk		
	Til Lindrende dagbehandling	647
	Til kurs pårørende/etterlatte	85
Antall pasienter (Lindrende dagbehandling)		
	Antall forskjellige pasienter	86
	Besøk per pasient (gj.snitt)	7.5
	Alder i år (gjennomsnitt)	70.1

- Fordeling kommuner, fylke for besøk

Oslo			617
	LDS bydeler		270
	Andre bydeler		347
Akershus			27
Annet fylke			3

Poliklinikk og Lindrende team

- Lindrende poliklinikk / Dagbeh. Poliklinikk

Poliklinikk konsultasjoner			345
	Ved lege	227	
	Ved sykepleier	118	
	Gjennomsnittsalder (år)	66.4	

- Statistikk Lindrende team:

Z5150 bidiagnoser på medisinsk avdeling			130
Pasientbesøk totalt sykehus			674
	Lege alene	10	
	Sykepleier alene	498	
	Sykepleier og lege	128	
	Fysioterapeut alene	0	
	Sykepleier dagmedisin	38	
	Lege dagmedisin	0	
Hjemmebesøk totalt			6

Lindrende døgnet

- Aktuell statistikk

Antall henvisninger	563	
Andel som fikk plass (%)	57	
Antall innleggelses	321	
Liggetid gj.snitt (dager)	12.1	
Antall utskrivninger	321	
Som død	46.1%	148
Til hjemmet	34.0%	109
Til sykehus	9.7%	31
Til kommunal institusjon	10.3%	33
Antall forskjellige pasienter	250	
Gjennomsnittsalder (år)	66.3	
Antall ledsagere registrert som innlagt	56	
Ledsager liggetid gj.snitt	12.4	

Epikrisetid innen 7 dager (%)	96.5
Beleggsprosent (%)	88.7

- Fordeling fylke (innleggelses)

Oslo	309	
LDS bydeler	114	
Andre bydeler	195	
Andre fylker	12	
Akershus	5	
Buskerud	4	
Østfold	2	
Utlending	1	

Bemanningsoversikt 2017

	Lindrende Døgnet	Livshjelp-senteret	Kompetanse-enheten	Totale årsverk	Kommentar
Seksjonsleder				1.0	
Avdelingssykepleier	1.0	1.0		2.0	
Ledende sykepleier	1.0			1.0	
Sykepleiere	19.4	5.4	0.8	25.6	0.4 finansiert fond
Lege	3.0	0.8		4.0	0.2 avd.overlege 6.delt vaktjeneste
Kokk	0.7	0.3		1.0	
Konsulent	0.8	0.6		1.4	
Prest**	0.5	Henvisning		0.5	
Ergoterapeut*	0.4	0.2		0.6	
Fysioterapeut**	1.0	0.5		1.5	
Klin.ern.fysiolog*	0.4	0.2		0.6	
Sosionom *	Henvisning	Henvisning		0.0	
Sum	28.2	9.0	0.8	39.2	Fordelt på 62 personer

* Ansatt i Medisinsk Klinik

**Ansatt i andre klinikker i sykehuset

